

LANDBRUGETS RAMMEVILKÅR

*Bilag til Jægerforbundets
input til NATURPAKKEN*

DANMARKS
JÆGERFORBUND

**DANMARKS JÆGERFORBUND ARBEJDER FOR
MEST MULIG JAGT OG NATUR**

INDHOLD

RAMMEVILKÅR - HVERDAGENS FORHINDRINGER I LANDBRUGET	5
ØGET FOKUS PÅ RÅDGIVNING OM NATUR OG BIODIVERSITET.....	6
MFO - MILJØFOKUSOMRÅDER	7
MFO-EFTERAFGRØDER	8
GØDNING OG VILDT- OG BIVENLIGE TILTAG	9
PLACERING AF BARJORDSSTRIBER	10
MARKBLOKKE	11
SMÅBIOTOPER SKAL VÆRE STØTTEBERETTIGEDE	12
SLÅNINGSBRÆK OG AKTIVITETSKRAV	13

RAMMEVILKÅR - HVERDAGENS FORHINDRINGER I LANDBRUGET

Katalog over virkemidler til bedre rammevilkår for natur- og biodiversitetsfremmende tiltag i landbrugslandet

Dette katalog beskriver konkrete elementer, som Danmarks Jægerforbund ønsker at få ændret, så det bliver lettere for den enkelte landmand at øge naturindholdet via den normale landbrugsdrift.

Landbrugslandet er præget af monotone dyrkningsflader uden fødekæder og uden reelt økologisk rum med spredningsmuligheder for flora og fauna.

Erfaringerne viser, at de landmænd som tager miljø-, natur- og vildtplejehensyn og lader naturen udvikle sig naturligt ofte mister landbrugstilskud, fordi markerne ikke lever op til de produktionsvilkår, politikerne har opstillet. Erfaringerne fra en række projekter viser samtidig, at den væsentligste årsag til, at landmænd ikke gennemfører naturtiltag er, at de gældende regler er uklare.

Danmarks Jægerforbund anbefaler, at rammevilkårene for landmændene forbedres på de områder, der i dag virker uhensigtsmæssige eller direkte skadelige for bedre natur i landbrugslandet.

Dette katalog anviser konkrete initiativer, der kan styrke fødekæden i landbrugslandet, skabe flere levesteder og bevare de små levesteder rundt om i landskabet.

Vi arbejder for at sikre landbruget rammevilkår med henblik på at skabe en struktur, således der er fordele for landbruget i at styrke landbrugslandets fødekæde og skabe nye levesteder, samt bevare de små levesteder der i dag findes rundt om i landskabet.

Indsatsen er ikke direkte forbundet med omkostninger ud over en myndigheds- og informationsindsats.

Redaktionen afsluttet 21. marts 2016

ØGET FOKUS PÅ RÅDGIVNING OM NATUR OG BIODIVERSITET

Problem

Der er meget stor forskel på, hvilken viden, der er hos landmænd om, hvordan man bedst fremmer naturen og biodiversiteten i landbrugslandet. Nogle landmænd har fået udarbejdet naturplaner, biotopplaner eller er med i et markvildtflav og har derfor en god idé om, hvilke tiltag, der kan gennemføres. Andre har ikke på samme måde fokus på naturen og biodiversiteten. Natur og biodiversitet fylder desuden meget lidt på landbrugsuddannelsen, og der mangler derfor interesse og viden på området.

En udbredt årsag til, at mange landmænd ikke ønsker at etablere natur- og biodiversitetsfremmende tiltag i landbrugslandet, skyldes en frygt for, at der vil opstå problemer i forbindelse med kontrol af tiltagene, da reglerne kan forekomme komplicerede.

Billede 1: Rådgivning om natur og biodiversitet bør være en naturlig del af landbrugsrådgivningen. Derfor bør der afsættes midler til gratis, frivillig rådgivning i forbindelse med planteavlslrådgivningen.

Foto: Max Steiner, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at der afsættes midler til at yde rådgivning til landmænd om natur og biodiversitet som en del af landbrugsrådgivningen, så det bliver en naturlig del af landbrugsdriften. Den optimale løsning vil være, at denne rådgivning kan integreres i den rådgivning, landmanden i forvejen modtager, f.eks. planteavlslrådgivningen. En sådan rådgivning skal være frivillig, men på sigt kan der arbejdes for, at rådgivning om natur og biodiversitet eventuelt indarbejdes som en del af en ny grøn komponent i den fælles EU-landbrugspolitik.

Hvis der ydes større tilskud til etablering af naturtiltag, bør dette tilskud betinges af, at der modtages rådgivning i form af faktaark, der beskriver "best practice". Desuden bør der stilles højere krav til landbrugsuddannelserne i forhold til viden om natur og biodiversitet.

Danmarks Jægerforbund foreslår desuden, at der sker en målrettet efteruddannelse af NaturErhvervstyrelsens kontrollører, således at de opnår en bred viden om reglerne for vildt- og bivenlige tiltag. Dette vil betyde, at kontrollørerne kan få en rådgivende funktion over for landmanden, hvis denne er i tvivl om, hvor og hvordan der bedst etableres tiltag i overensstemmelse med reglerne.

MFO - MILJØFOKUSOMRÅDER

Problem

EU indførte i 2013 et nyt sæt regler for landbrugsstøtteordningerne, hvor bedrifter med mere end 15 ha i omdrift skal etablere miljøfokusområder (MFO) på 5% af bedriftens samlede omdriftsjord. Rammerne for, hvilke tiltag, der kan anvendes, er fastsat i EU-forordningen¹ og er i mindre grad implementeret i den danske grundbetalingsordning. Valget af, hvilket typer af miljøfokusområder, der kan anvendes, er en del af en politisk aftale med alle Folketingets partier i 2014 om implementering af landbrugsreformen.

EU-forordningen giver vide rammer for tiltag, der tilgodeser biodiversiteten. Dog bærer den danske implementering præg af en forventning om, at landbruget i høj grad vil benytte efterafgrøder til at opfylde MFO-forpligtigelsen. Dermed mister de danske landmænd en række muligheder for at implementere naturhensyn til gavn for biodiversiteten. Formålet med miljøfokusområderne er at beskytte og forbedre biodiversiteten på landbrugsarealerne². Derfor kan det undre, at nogle af de tiltag som bidrager mest ikke er tilvalgt i Danmark, herunder markbræmmer, enkeltstående træer, grøfter og traditionelle stendiger.

Billede: 2 Conservation strip (markbræmme) i Sydengland. Denne mulighed er fravalgt i Danmark i en del af en politisk aftale med alle Folketingets partier i 2014.

Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at listen over mulige MFO-typer udvides. Biodiversiteten bør prioriteres højere, så vi opfylder formålet med miljøfokusområderne jf. EU-forordningen³. Som det fremgår af afgivne høringssvar til seneste høring af "bekendtgørelse om direkte støtte til landbrugere efter grundbetalingsordningen m.v." deles denne holdning bl.a. af Landbrug og Fødevarer og Bæredygtigt Landbrug.

¹ [Bilag II i forordning \(EU\) nr. 639/2014](#) og [Bilag X i forordning \(EU\) nr. 1307/2013](#)

² [Forordningens indledende betragtninger \(præamblen\) nr. \(44\)](#)

³ [Forordningens indledende betragtninger \(præamblen\) nr. \(44\)](#)

MFO-EFTERAFGRØDER

Problem

Som et virkemiddel til opfyldelse af MFO-kravet, har landbrugere mulighed for at anvende MFO-efterafgrøder. I EU-forordningen fremgår det, at miljøfokusområderne især skal tilgodese biodiversiteten⁴. Det kan derfor undre, at de nuværende regler for MFO-efterafgrøder giver mulighed for at udså en frøblanding senest den 20. august for derefter at fjerne den igen allerede den 27. oktober. Hermed når efterafgrøden knapt nok at etablere sig og "gavner" dermed kun biodiversiteten i 68 dage.

Det vil i bund og grund sige, at landmanden skaber et fødegrundlag for en lang række vildtarter i løbet af efteråret, for derefter at fjerne det, lige inden vinteren sætter ind, hvor de har mest brug for det. Man har altså i grundbetalingsordningen indført tiltag, som havde til hensigt at tilgodese biodiversiteten, men som i virkeligheden har den stik modsatte effekt.

Billede: 3 Græsudlæg i en kornmark, som er nedvisnet efter de gældende regler. Dette er et af de mest udbredte metoder til at "tilgodese" biodiversiteten i Danmark.

Foto: Jakob B. Nielsen, Danmarks Jægerforbund

Billede: 4 Efterafgrøde med kvælstoffikserende arter som ikke er nedvisnet d. 20 november. Efterafgrøder som disse vil kunne sikre vinterføde og dækning for en lang række arter.

Foto: Jakob Bergmann Nielsen, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at efterafgrøder som anvendes til opfyldelse af MFO-kravet, ikke må nedvisnes før foråret. Herved sikres det, at formålet med miljøfokusområderne opfyldes i langt højere grad. Vi anbefaler desuden, at der gives mulighed for at anvende kvælstofbindende afgrøder i efterafgrødeblandingerne, som EU-forordningen giver mulighed for⁵.

⁴ [Forordningens indledende betragtninger \(præamblen\) nr. \(44\)](#)

⁵ [Bilag II i forordning \(EU\) nr. 639/2014](#)

GØDNING OG VILDT- OG BIVENLIGE TILTAG

Problem

Det er efter grundbetalingsordningen muligt at etablere vildt- og bivenlige tiltag, som er til stor gavn for en lang række insekter, fugle og pattedyr. Tiltagene omfatter vildtstriber, barjordsstriber, lærkepletter og insektvolde, som kan etableres i hele kalenderåret på landbrugsarealer uden, at det går ud over grundbetalingen. Tiltagene skal ikke indtegnes på markplanen, så længe de overholder en række simple regler. De må ikke være mere end 10 meter brede, udgøre mere end 10% af markens samlede areal, og der skal være minimum 10 meter mellem hvert tiltag. Der er dermed gode muligheder for at tilgodese naturindholdet i landbrugsdriften, og reglerne er lette at overholde. Der er dog stadig en række begrænsninger, som sætter en stor kæp i hjulet.

Selvom jordbrugeren ikke skal indtegne sine tiltag i markplanen, er der stadig regler, som sætter en stopper for, at tiltagene bliver udført i praksis. Tiltagene skal nemlig regnes fra i virksomhedens kvælstofkvote, og der skal derfor foretages en N-korrektion for tiltagene. Ligeledes skal tiltagene fratrækkes ved opgørelse af bedriftens harmoniareal, og landmanden risikerer at skulle skaffe mere jord for at leve op til miljøgodkendelsens krav til harmoniareal, eller alternativt sænke sin husdyrproduktion. Dermed straffes landbrugeren for sine gode intentioner, og resultatet bliver, at der bliver dyrket en afgrøde i stedet.

Hvis vi antager, at en mark har en gødningsnorm på 100%, og der på samme mark etableres 10% vildt- og bivenlige tiltag langs kanten af marken, skal landbrugeren foretage en N-korrektion, så der kun spredes 90 % af, hvad han kunne før. Langt de fleste vildt- og bivenlige tiltag etableres uden gødsning, og der vil derfor ikke være tale om en mertilførsel, hvis man kigger på markens samlede gødningsregnskab. Det er absurd at antage, at en vildtstribe ikke vil optage næringsstoffer. Derfor bør der kigges på reglerne, så det bliver så simpelt som muligt at tilgodese naturindholdet på landbrugsjord.

Billede: 5 Grundbetalingsordningen giver gode muligheder for at etablere tiltag til gode for naturindholdet. Dog sætter administrative bestemmelser en kæp i hjulet, så landbrugeren straffes, når gødningsregnskabet skal gå op. Foto: Niels Søndergaard, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at der indføres en bagatelgrænse for vildt- og bivenlige tiltag, så der kan udføres op til 3% vildt- og bivenlige tiltag uden, at de skal indregnes i kvælstofkvoten. Det skal ikke være administrativt besværligt at tage hensyn til naturindholdet og det bør ikke gå ud over landbrugeren økonomi.

Dette lovede den tidligere fødevareminister, Dan Jørgensen, i marts 2015. Desværre har regelforenklingen ladet vente på sig og vi håber derfor, at det vil blive rettet hurtigst muligt.

PLACERING AF BARJORDSSTRIBER

Problem

Vildt- og bivenlige tiltag kan som udgangspunkt placeres, så de passer ind i markdriften. De må anlægges hele året og omfatter tiltagene vildtstriber, insektvolde, barjordsstriber og lærkepletter. Tiltagene må alene eller til sammen ikke:

- udgøre mere end 10% af markens samlede areal,
- være mere end 10 meter brede,
- placeres nærmere end 10 meter fra et andet tiltag.

Hermed har jordbrugeren rig mulighed for at tilgodese naturindholdet i markdriften. Ved f.eks. at placere en insektvold midt i marken kombineret med en vildtstribe, brydes dyrkningsfladen, og der skabes levesteder for insekter, pattedyr og fugle. Et tiltag som dette, vil dog ofte give en udfordring i forhold til rodukruddt, som spredes fra tiltaget ud i marken. Derfor vil det være optimalt at anlægge en barjordsstribe mellem tiltaget og afgrøden, som med jævne mellemrum harves og holdes sort. Dette er dog ikke muligt med den nuværende grundbetalingsordning, da barjordsstriber skal være tilknyttet et markskel. Argumentet for dette er, at der ved at placere dem midt i dyrkningsfladen er risiko for merudvaskning.

Billede: 6 Barjordsstriber som denne kan mindske ukrudtstrykket i marken og samtidigt tilgodese insekter, pattedyr og fugle. Dog kan de kun etableres i tilknytning til et markskel og kan derfor ikke gøre gavn i forbindelse med vildt- og bivenlige tiltag placeret midt i dyrkningsfladen.

Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund

Billede: 7 Her har jordbrugeren anlagt en vildtstribe (grøn) ved siden af en insektvold (orange), så han slipper for at køre rundt om en drænbrønd (blå). Herved ligger tiltaget midt i marken. Danmarks Jægerforbund foreslår, at det skal være muligt at holde en barjordsstribe (sort), så længe det ligger i forbindelse med et andet vildt- og bivenligt tiltag.

Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at barjordsstriber altid kan etableres i tilknytning til de øvrige vildt- og bivenlige tiltag. Herved kan de fungere som et driftsteknisk anlæg i landbrugsdriften og samtidigt tilgodese insekter, pattedyr og fugle. Hvis de placeres i forbindelse med et andet tiltag, som eksempelvis en insektvold eller en vildtstribe, vil det være sammenligneligt med et markskel, og der bør derfor ikke være risiko for merudvaskning.

MARKBLOKKE

Problem

Når jordbrugere søger støtte efter grundbetalingsordningen, foregår det ved, at den enkelte jordbruger indtegner sine marker inden for markblokke, som NaturErhvervstyrelsen har defineret. Der kan ikke søges støtte for dele af marken, som ligger uden for markblokken. Det er derfor vigtigt, at markblokkene er indtegnet præcist, da jordbrugeren ellers mister støtteberettigede arealer.

NaturErhvervstyrelsen opdaterer med jævne mellemrum markblokkene. Sker der en fejl i optegning af markblokken, er det op til den enkelte jordbruger at få fejlen rettet. Dette er ofte en opgave for en landbrugskonsulent, og det er dermed forbundet med en økonomisk udgift. Eksempler på arealer som fejlagtigt tegnes fra i markblokken er vildtstriber og markkanter, hvor grene fra et læhegn eller skovbryn hænger ud over marken. Det sidstnævnte får den konsekvens, at læhegnene sidebeskæres kraftigt, så de ikke rækker ud over marken. Resultatet er, at de levende hegn bliver til smalle træækker uden reel værdi som læhegn og levested for insekter, pattedyr og fugle.

Visse jordbrugere stræber efter at få mere areal ind i markblokkene, så der kan søges grundbetaling på et større areal. Herved pløjer de hvert år nærmere og nærmere landskabelementer, som f.eks. jorddiger, læhegn og vejrabatter til der næsten ikke er mere tilbage. Ved at gøre dette, bliver marken hvert år en lille smule større, så der kan søges mere grundbetaling. Dette er et alvorligt problem i landbrugsstøttesystemet.

Billede: 8 Arealer som denne vildtstribe bliver ofte tegnet fra i markblokken, da udhængende grene gør det svært, at se markskellet på satellitfoto. Derfor må jordbrugeren bruge dyrt købte konsulenttimer på at få tegnet sine tiltag ind i markblokken igen, så der kan søges grundbetaling på arealet.

Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at markblokkene fastlåses, så landbrugsarealet defineres én gang for alle. Herefter skal der kunne søges grundbetaling på det samme areal hvert år. På denne måde beskyttes landskabelementerne bedre, og jordbrugeren slipper for den meningsløse destruktion af naturværdierne i de levende hegn.

SMÅBIOTOPER SKAL VÆRE STØTTEBERETTIGEDE

Problem

Småbiotoperne i det åbne land har i en lang årrække været i voldsom tilbagegang grundet landbrugets effektivisering. Markskel er blevet udlignet, læhegn er blevet fjernet, og de våde pletter i marken er blevet drænet og opdyrket. De tilbageværende småbiotoper er ofte isolerede og forarmede.

Den primære årsag til dette er, at småbiotoperne ikke har en økonomisk værdi for jordbruget, da de ikke indgår i det støtteberettigede areal. Dette skyldes, at de ikke indgår i markblokkene, og der kan derfor ikke søges grundbetaling på arealerne. Resultatet er, som det kan læses i det forrige afsnit ovenfor, at der pløjes til kanten og gerne lidt til. Hermed får jordbrugeren et større støtteberettiget areal, som kan indtegnes i markblokken det følgende år.

Der er altså med de nuværende regler et økonomisk incitament for at forarme småbiotoperne frem for at beskytte og udvide dem. Dette er meget skadeligt for naturindholdet og økonomisk omkostningstungt for landbruget, da jordbrugeren tvinges til f.eks. at sidebeskære læhegn, vedligeholde dræn og beskadige maskiner ved at pløje bløde arealer og køre helt ind til hegnene.

Billede: 9 Markbloksystemet resulterer i, at der er økonomisk incitament for at pløje tættere mod skel, for at opnå et større støtteberettiget areal.

Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund

Billede: 10 Landskabselementer, som læhegn og jorddiger, er ikke støtteberettiget efter grundbetalingsordningen og skal derfor tegnes fra i markblokken. Derfor sidebeskæres læhegn voldsomt, for at opretholde grundbetaling.

Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at markblokkene fastlåses, så landbrugsarealet defineres én gang for alle. Herefter skal der kunne søges grundbetaling på det samme areal hvert år. På denne måde beskyttes landskabselementerne bedre og jordbrugeren slipper for den meningsløse destruktion af naturværdierne.

Landskabselementer, som f.eks. sten- og jorddiger og læhegn, er driftstekniske anlæg, som er opstået som resultat af landbrugsdrift. De bør derfor kunne indgå i det støtteberettigede areal på lige fod med afgrøder. Dette vil resultere i, at landskabselementerne får en økonomisk værdi og der er dermed incitament for at beskytte dem frem for at forarme dem.

CAP giver desuden mulighed for, at disse kan indgå som MFO-arealer. Denne mulighed bør udnyttes, forudsat, at de plejes efter en best practice, som vil sikre en reel værdi for biodiversiteten.

SLÅNINGSBRAK OG AKTIVITETSKRAV

Problem

Efter de gældende regler i grundbetalingsordningen er det i dag muligt at etablere to former for brak. For at opnå grundbetaling på arealerne skal der udføres et årligt aktivitetskrav. Følgende aktivitetskrav gælder for brakarealer:

- Slåningsbrak, hvor arealer skal slås mindst én gang årligt i perioden 1. august - 15 september.
- Blomsterbrak, hvor aktivitetskravet opfyldes ved at udså en frø- og nektarproducerende blanding i perioden 1. januar - 30. april.

Af hensyn til vildtets yngel gælder der et slåningsforbud i perioden 1. maj - 31. juli for begge typer brakarealer. Dog er det tilladt at holde kortklippede spor efter bestemmelserne om vildt- og bivenlige tiltag.

Slåningstidspunktet for slåningsbrakken ligger i sommerperioden af hensyn til kontrol. Dette er dog langt fra hensigtsmæssigt i forhold til markvildtet. Når markerne høstes, er der brug for arealer hvor vildtet kan søge dækning, og her er brakarealerne særdeles velegnede. Brakarealer, som henligger urørt gennem hele sommerhalvåret, vil også yde god vinterdækning.

Billede: 11 Brakarealer, som ligger urørt hele sommerhalvåret vil skabe dækning for vildtet, når afgrøderne høstes. Slåningsperioden bør derfor flyttes til det tidlige forår, så den er sammenfaldende med aktivitetskravet for blomsterbrak, som ligger i perioden 1. januar til 30. april.

Foto: Thomas Iversen, Danmarks Jægerforbund

Løsning

Danmarks Jægerforbund foreslår, at aktivitetskravet for slåningsbrak opfyldes ved en årlig slåning i forårsperioden sammenfaldende med aktivitetskravet for blomsterbrak (1. januar til 30. april). Det bør være muligt ved kontrolbesøg i sommerhalvåret at kontrollere om arealet har været slået den pågældende sæson eller ej.

Slåning i sommerperioden efterlader ofte en stor mængde plantemateriale, som ligger som et tykt tæppe på arealet. Dette undgås ved den foreslåede ændring.

FÅ MERE AT VIDE

Kontakt Danmarks Jægerforbund og få mere at vide:

Formand
Claus Lind Christensen
27 80 28 55
clc@jaegerne.dk

Jagtfaglig chef
Niels Søndergaard
88 88 75 06
nis@jaegerne.dk

Politisk konsulent
Morten Sinding-Jensen
88 88 75 56
msj@jaegerne.dk

Pressechef
Torsten Lind Søndergaard
81 88 02 08
tls@jaegerne.dk

Se også på www.jaegerforbundet.dk/naturpakke

Danmarks Jægerforbund
Molsvej 34
8410 Rønde

Tlf. 88 88 75 00

www.jaegerforbundet.dk